

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในวิกฤตการณ์โควิด-19 Health Promotion School in the Crisis of Covid-19

จิรัชญา สุระสุข
วรangkanา พรเกาะ
บุญญภุ ภูติรัตน์
Jiratchaya Surasuk
Warangkana Pornko
Boonyaphu Phutirat
มหาวิทยาลัยยูเอ็มออฟเดอะคิงคอลเลจ
Universal Ministries of The King's College
Email: sophahai@gmail.com

วันที่รับบทความ: 7 มกราคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 9 กุมภาพันธ์ 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2567
Received: January 7, 2024; Revised: February 9, 2024; Accepted: February 12, 2024

บทคัดย่อ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความเข้าใจเกี่ยวกับการระบาดของโรค และการป้องกันโรคเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนในทุกช่วงอายุอย่างยิ่ง หากมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมย่อมทำให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันทางสังคมอันเป็นเกราะป้องกันที่สำคัญ ส่งผลให้เด็กมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการเช่นเดียวกับการบริหารหรือดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ต้องมีการดำเนินงานให้เป็นระบบครบวงจรโดยมีขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งคือการประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งมีจุดอ่อนหรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานระยะต่อไปบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในวิกฤตการณ์โควิด-19

คำสำคัญ: โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ; โควิด-19

Abstract

In the situation of the epidemic of COVID-19 understanding the epidemic And disease prevention is important for children and young people of all ages. If students are taken care of in both preventive measures and problem-solving correctly and appropriately, it will make students social immunity which is a shield for children to have appropriate emotional maturity. Providing quality education requires the use of management principles in the administration

or operation of various businesses that must operate as a comprehensive system, with one important step being evaluation. to get feedback that will reflect the performance in the past as to how far the goals have been achieved Including any weaknesses or problems that need to be improved. so that the planning and implementation of the next phase will achieve the goals with quality and efficiency in line with educational standards during the COVID-19 crisis.

Keywords: Health Promotion School; COVID-19

บทนำ

สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่าความสามารถในการแข่งขันของประเทศและคุณภาพเด็กและเยาวชนไทยมีแนวโน้มลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเกิดจากความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทยจากปัญหานี้หลายภาคส่วนได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ของประเทศโดยร่วมดำเนินการผ่าน “โรงเรียน” ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเยาวชนในวัยเรียนส่วนมากอยู่ในระบบ โรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้ และระบบการศึกษาสร้างสุขผ่าน “โรงเรียนสุขภาวะ” คือ ทางเลือกที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาการศึกษาของ เยาวชนไทยในเวลานี้ ทั้งนี้ โรงเรียนสุขภาวะเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยการปรับสภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเพิ่มพฤติกรรมสุขภาพ จัดโครงสร้างและระบบต่าง ๆ ให้โรงเรียน สภาพแวดล้อม ครอบครัวยุ และชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัย และส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้งด้านกาย ใจ สังคมและปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการรับการเปลี่ยนแปลงสู่โลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ที่เริ่มมาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2563 ได้รับการประกาศจากองค์การอนามัยโลกให้เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern – PHEIC) โรคโควิด-19 แพร่ระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยดำเนินการและออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ ลดผลกระทบของการระบาดที่มีต่อสังคม ซึ่งขยายวงกว้างตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทอย่างมากในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยมีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคโควิด-19 และแนวปฏิบัติเพื่อการดูแลสุขภาพอนามัย เพื่อคุ้มครองนักเรียนและนักศึกษา ตลอดจนเป็นช่องทางสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนและครอบครัวได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะป้องกันการติดเชื้อ

ในชุมชนได้ โดยบุคลากรทางการศึกษาและผู้ดูแลนักเรียนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองของนักเรียนได้

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ส่งผลให้นักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคนต้องหยุดเรียนไปจนถึงเดือนกรกฎาคม หมายความว่า นักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสามของปีการศึกษา แม้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่จะยกเลิกวันหยุดเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่หายไป แต่การขาดเรียนสะสมก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนในระยะยาว และเมื่อถึงเวลานั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงทุกหน่วยงานของไทยจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อลดผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ไม่เช่นนั้นแล้วประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมหาศาลในอนาคต

โรคโควิด-19 ถูกลบเป็นวิกฤติที่ทั่วโลกต่างเผชิญอยู่ในขณะนี้ รัฐบาลทุกประเทศพึงรับฟังมุมมองและความคิดเห็นของบุคลากรทางการแพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขเป็นสำคัญในการรับมือ และเตรียมมาตรการลดการแพร่ระบาดในกลุ่มประชาชนได้อย่างรัดกุมและเหมาะสม ซึ่งบางครั้งบางมาตรการอาจสร้างผลกระทบต่อสังคมในด้านอื่นๆ อาทิผลกระทบต่อระบบการศึกษาซึ่งอาจกลายเป็นหนึ่งในวิกฤติที่ร้ายแรงที่สุดต่อจากนี้ก็เป็นได้ หากกลับมาพิจารณาว่าอะไรคือผลกระทบที่จะต้องได้รับการจัดการให้ทันกาล มูลนิธิศันแห่งเอเชีย (2564) จึงได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 3 ประการดังนี้ 1) ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้นซึ่งทุกคนสามารถสังเกตเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำและโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษาและความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน เห็นได้จากนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องกักตัวอยู่ที่บ้าน ในขณะที่มีนักเรียนไทยอีกหลายล้านคน โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนขยายโอกาส ที่ผู้ปกครองของพวกเขาอาจจนกลับที่ไม่มีเงินที่จะซื้อคอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊กเพื่อเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยหลายกิจการต่างเลิกกิจการและลดตำแหน่งงาน อาจทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มนี้ต้องถูกเลิกจ้างหรือไม่มีงานประจำที่มั่นคงนี้ก็จะยิ่งสร้างความลำบากต่อสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขายิ่งขึ้น ยิ่งการแพร่ระบาดครั้งนี้ใช้เวลานานมากเท่าไร ก็จะต้องยิ่งสร้างช่องว่างของความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาให้ขยายกว้างยิ่งขึ้นเท่านั้น 2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่พอเพียง เราต้องยอมรับว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นอาจจะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรเราอาจไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตเช่นปกติได้อย่างที่หวัง เช่นเมื่อครูไม่สามารถดำเนินการสอนด้วยตนเองในห้องเรียนได้อย่างที่ควรจะเป็นผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาจึงต้องพิจารณาช่องทางการเรียนรู้อื่นๆ ทดแทนแต่น่าเสียดายที่ประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) ของเรายังไม่เพียงพอ มีครูเพียงไม่กี่ท่านที่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน อีกทั้งนักเรียนจำนวนมากยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนผ่านระบบเทคโนโลยีที่จำเป็นโดยเฉพาะนักเรียนในพื้นที่ชนบท

แม้ว่าขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการกำลังพิจารณาหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีแนวคิดที่จะมอบแท็บเล็ตให้กับครูและนักเรียนที่มีความจำเป็นแต่นั้นก็อาจไม่ดีพอ เพราะการมอบแท็บเล็ตอาจไม่ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพเท่าที่หวังไว้ เพราะหากครูไม่ได้รับการอบรมหรือไม่มีความรู้ในขั้นเรียนออนไลน์มาก่อนก็ไม่เข้าใจว่าเมื่อนักเรียนเรียนออนไลน์จะรู้สึกอย่างไร ขาดเทคนิคในการติดตามการเรียนรู้แบบออนไลน์ ทั้งยังยึดถือรูปแบบการเรียนแบบท่องจำ อุปกรณ์แท็บเล็ตอาจจะทำหน้าที่ได้เพียงทดแทนกระดานดำ หากครูยังเน้นการสอนโดยการบรรยายนานๆ และไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับชั้นเรียน นักเรียนก็จะขาดโอกาสฝึกฝนหรือฝึกปฏิบัติหรือลงมือค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอาจจะขาดการเรียนรู้เทคโนโลยีจากตัวอุปกรณ์แท็บเล็ตที่ตนเองมีโอกาสรอบครอบ การเรียนรู้แบบนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายเท่านั้น หากแต่ยังไม่ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้คิดวิเคราะห์ของนักเรียนอีกด้วย 3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังไม่เพียงพอซึ่งประชาชนทุกคนตระหนักดีว่าครูคือแม่พิมพ์ของชาติผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรมนุษย์สำหรับสร้างอนาคตของชาติ แม้พวกท่านจะมีรายได้ที่ไม่มากนัก หากแต่ก็มีความมุ่งมั่นและอยากมีส่วนร่วมที่สำคัญที่ได้ช่วยสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังจะเห็นจากเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในครั้งนี้ ครูไทยจำนวนไม่น้อยที่ออกเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความเป็นอยู่ของนักเรียนตน เพื่อประเมินความพร้อมในการเรียนวิถีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามครูหลายท่านยังรู้สึกว่าการเรียนยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านวิชาการ การปรับกระบวนการเรียนการสอน หลายครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือประกาศแบบเร่งด่วนแต่ยังไม่ได้รับการชี้แจงหรือแจ้งนโยบายที่แน่ชัดจากผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตนเองสังกัด ก็อาจทำให้ครูเกิดความสับสนและไม่แน่ใจว่าจะเริ่มต้นวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างไร รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้และประเมินผลสัมฤทธิ์การศึกษาก็จะปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก เป็นต้น

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความเข้าใจเกี่ยวกับการระบาดของโรค และการป้องกันโรคเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนในทุกช่วงอายุ เพราะเด็กและเยาวชนจะต้องพัฒนาพฤติกรรมของตนเองเพื่อป้องกันการระบาด เช่น การล้างมือและการสวมหน้ากากอนามัย และการรักษาระยะห่างทางสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย โดยเฉพาะการมาเรียนในสถานศึกษานอกจากนี้ เด็กและเยาวชนควรเข้าใจผลกระทบที่เกิดจากโรคระบาดและมาตรการควบคุมต่าง ๆ ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น โดยครอบคลุมเนื้อหาและประเด็นที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก เช่น การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ความวิตกกังวลและความเครียดจากการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือผลกระทบต่อคนในชุมชน ตลอดจนการมีทักษะในการรับรู้ข่าวสาร ดังนั้น ครูสามารถใช้โอกาสนี้ในการสอนให้นักเรียนเข้าใจถึงประเด็นและมิติต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องโรคและการป้องกันโรค เพื่อช่วยให้นักเรียนลดความกลัวและวิตกกังวล เสริมความยืดหยุ่นในการรับมือกับสถานการณ์ และผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตของพวกเขา

บ่มเพาะความเห็นอกเห็นใจพร้อมทั้งสร้างสรรค์ชุมชนที่มีความปลอดภัยและห่วงใยกันมากยิ่งขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และเอื้อต่อการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานและคุณภาพและที่สำคัญยิ่งเพื่อสุขภาวะความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและจิตใจของนักเรียนอันเป็นกำลังสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติ สอดคล้องกับแนวคิดโรงเรียนสุขภาวะที่มีเป้าหมายสำคัญยิ่งในการสร้างความปลอดภัยทั้งในโรงเรียน สภาพแวดล้อม ครอบครัวและชุมชนและส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา

จากที่กล่าวมาพบว่าได้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมย่อมทำให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันทางสังคมอันเป็นเกราะป้องกันให้เด็กมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2544 : 5) ได้เสนอแนวทางและกระบวนการทำงานด้านการพัฒนากระบวนการในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการประสานงานร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และมีวิธีการ เครื่องมือในการทำงานที่ชัดเจน มีองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ปัญหา และ 5) การส่งต่อ ซึ่งเป็นทางที่จะสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการเช่นเดียวกับการบริหารหรือดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ต้องมีการดำเนินงานให้เป็นระบบครบวงจรโดยมีขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งคือการประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งมีจุดอ่อนหรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานระยะต่อไปบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในวิกฤตการณ์โควิด-19

มาตรฐานการศึกษาในวิกฤตการณ์โควิด-19

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (2563) ได้กำหนดมาตรฐานของต้นสังกัด เกณฑ์ประเมินของ สมศ. การศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 ไว้ดังนี้

1. การศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ (ตารางที่ 1)
2. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมิน SAR การศึกษาปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ระดับ	เกณฑ์ ตัดสิน
1. คุณภาพของเด็ก	. มีการระบุเป้าหมายคุณภาพของเด็ก	ปรับปรุง	มี 0 - 3 ข้อ
	. มีการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ	พอใช้	มี 4 ข้อ
	ตามเป้าหมายการพัฒนาเด็ก	ดี	มี 5 ข้อ
	. มีพัฒนาการสมวัยตามเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพของเด็ก		
	. มีการนำผลประเมินคุณภาพเด็กไปพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัย		
	. มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพของเด็กต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง		
2. กระบวนการบริหารและการจัดการ	. มีการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีการศึกษา	ปรับปรุง	มี 0 - 3 ข้อ
	. มีการนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ	พอใช้	มี 4 ข้อ
	. มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน	ดี	มี 5 ข้อ
	. มีการนำผลประเมินการบริหารจัดการของสถานศึกษาไปปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษาต่อไป		
	. มีการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ		
3. การจัด ประสบการณ์ที่เน้น เด็กเป็นสำคัญ	. ครูมีการวางแผนการจัดประสบการณ์รายปีครบทุกหน่วยการเรียนรู้ และทุกชั้นปี	ปรับปรุง	มี 0 - 3 ข้อ
	. ครูทุกคนมีการนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	พอใช้	มี 4 ข้อ
	. มีการตรวจสอบและประเมินเด็กอย่างเป็นระบบ	ดี	มี 5 ข้อ
	. มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาเด็ก		
	. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดประสบการณ์		

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2563 : 1-2)

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมิน SAR ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ระดับ	เกณฑ์ ตัดสิน
1. คุณภาพของ ผู้เรียน	. มีการระบุเป้าหมายคุณภาพของผู้เรียน	ปรับปรุง	มี 0 - 3 ข้อ
	. มีการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	พอใช้	มี 4 ข้อ
	. ตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน	ดี	มี 5 ข้อ
	. มีผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตามเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน		
	. มีการนำผลประเมินคุณภาพของผู้เรียนไปพัฒนาผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น		
2. กระบวนการบริหาร และการจัดการ	. มีการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีการศึกษา	ปรับปรุง	มี 0 - 3 ข้อ
	. มีการนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ	พอใช้	มี 4 ข้อ
	. มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน	ดี	มี 5 ข้อ
	. มีการนำผลประเมินการบริหารจัดการของสถานศึกษาไป ปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษาต่อไป		
	. มีการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ		
3. กระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	. ครูมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้รายปีครบทุกรายวิชา และทุกชั้นปี	ปรับปรุง	มี 0 - 3 ข้อ
	. ครูทุกคนมีการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการ	พอใช้	มี 4 ข้อ
	จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและ	ดี	มี 5 ข้อ
	แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้		
	. มีการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ		
	. มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียน		
	. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน		

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2563 : 4)

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1. ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ก่อนที่จะทำความเข้าใจกับนิยามของคำว่าโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้นั้น ผู้เขียนขอทำความเข้าใจกับคำว่าส่งเสริมคุณภาพให้ชัดเจน จากการประชุมที่ Ottawa Charter for Health Promotion โดยองค์การอนามัยโลก ได้กำหนดว่า การส่งเสริมสุขภาพ (Health promotion) หมายถึง กระบวนการเพื่อให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมและสร้างเสริมสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้นเพื่อให้มีสุขภาพดีด้านร่างกาย จิตใจและสังคม (กรมอนามัย, 2542 อ้างถึง Ottawa Charter for Health Promotion, 1986)

ในปี 2529 องค์การอนามัยโลก ได้กำหนดว่าการสร้างเสริมสุขภาพ คือ กระบวนการของการเพิ่มสมรรถนะให้คนสามารถควบคุมปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพและเป็นผลให้บุคคลมีสุขภาพดีขึ้น เงื่อนไขและตัวกำหนดพื้นฐานของสุขภาพประกอบด้วยที่อยู่อาศัย การศึกษา อาหาร รายได้ ระบบนิเวศวิทยาการที่ยั่งยืน สันติภาพความยุติธรรมทางสังคมและความเท่าเทียมกัน (รุจิราภรณ์ อรรถสิทธิ์, 2544)

Green & Kreuter (1991) ให้นิยามของการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) หมายถึง ผลรวมของการสนับสนุนด้านการศึกษาและสิ่งแวดล้อม (Educational and environmental) เพื่อก่อให้เกิดผลทางการปฏิบัติและเงื่อนไขของการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดสภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์

ประภาเพ็ญ สุวรรณ และพัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์ (2540) ให้ความหมายของ การส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) หมายถึง กระบวนการเพิ่มความสามารถบุคคลในการควบคุมและพัฒนาสุขภาพของตนให้ดีขึ้น รวมทั้งควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพ เพื่อก่อให้เกิดการมีสุขภาพที่ดี

จากที่อธิบายมาข้างต้นผู้เขียนจึงขอสรุปว่า โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง สถานศึกษาที่ใช้กระบวนการพัฒนาขีดความสามารถให้นักเรียน ครูอาจารย์ ครอบครัวและชุมชน โดยพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้ทุกคนในโรงเรียนมีสภาวะสุขภาพที่แข็งแรงทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณและสติปัญญา เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ การทำงานและการเป็นที่ยู่ออาศัยเสมือนบ้าน และส่งเสริมสุขภาพไปถึงชุมชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนนั่นเอง

2. ประโยชน์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จึงได้ถูกกำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งที่โรงเรียนพึงปฏิบัติ การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงมีความสำคัญก่อให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

2.1 ช่วยให้เกิดการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ทั้งภายในร่างกายและภายนอก ร่างกายให้เกิดความสมดุล ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.2 ช่วยชักจูงให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านสุขภาพแก่บุตรหลาน ครอบครัว และชุมชน

2.3 ช่วยให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของนักเรียน

เช่น อาคารสถานที่ แสง เสียง สุขาภิบาลอาหาร น้ำสะอาด ความปลอดภัยของสนามเด็กเล่นและการกำจัดขยะ เป็นต้น

2.4 ช่วยให้เห็นความสำคัญของสภาพสังคมในโรงเรียน ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สภาพจิตใจและอารมณ์ที่ดีของนักเรียนที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีภายในสังคมโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนระหว่าง บ้าน โรงเรียน และชุมชน

2.5 ช่วยเป็นตัวเชื่อมระหว่างบริการสุขภาพในพื้นที่กับโรงเรียน เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาสุขภาพเฉพาะเรื่อง เช่น การตรวจหา การตรวจพยาธิ การรักษาโรคติดต่อ การทดสอบสายตา การประเมินภาวะโภชนาการ และการจัดการความเครียด เป็นต้น

2.6 ช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่สำหรับการเรียนในหลักสูตร เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ

2.7 ทำให้เกิดความเสมอภาคในด้านการศึกษาและสุขภาพ ด้วยการเพิ่มความสามารถในการดูแลสุขภาพของเด็กวัยเรียนโดยโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนร่วมกัน

2.8 ช่วยจัดสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีสำหรับครู และจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่เด็กนักเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.9 ทำให้โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันทำงานเพื่อประโยชน์ต่อการปลูกฝังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ครอบครัว และสมาชิกในชุมชน

จากที่อธิบายมาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอสรุปถึงประโยชน์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้ว่า เมื่อมีการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ คือ เกิดการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวม สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ส่งเสริมปลูกฝังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ครอบครัว และสมาชิกในชุมชน เกิดความสัมพันธ์ทั้งภายในร่างกายและภายนอกร่างกายให้เกิดความสมดุล ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3. แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจัดเป็นแนวคิดระดับนานาชาติ (Global concept) ที่มีประเทศต่างๆ ทั่วโลก ร่วมกันจัดทำแผนงาน เพื่อสนับสนุนการทำงานของโรงเรียนและชุมชน แนวคิดนี้เป็นส่วนเสริมแผนงานริเริ่มขององค์การอนามัยโลกด้านอนามัยโรงเรียน (School health) และผลักดันให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพศึกษาในโรงเรียนที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ไปถึงกระทั่งระดับโลก

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นับเป็นแนวคิดที่กว้างขวางครอบคลุมในด้านสุขภาพ (Health) ที่มีผลกระทบใน 3 ด้าน คือ คุณภาพชีวิต (Quality of life) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Educational achievement) ตลอดจนการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพเกิดความประหยัด (Economic productivity) แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไม่ได้เน้นที่นักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมแบบองค์รวม

คือ ครู ครอบครัวและชุมชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เราต้องการส่งเสริมไม่ใช่กลุ่มที่เป็นปัญหาเท่านั้น เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุหรือเป็นการบริการเชิงรับ แต่งานส่งเสริมสุขภาพในปัจจุบันเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนปกติหรือคนมีสุขภาพดี (Normal and healthy) ตลอดจนกลุ่มเสี่ยง (Risk) เป็นกลุ่มสำคัญ ทั้งนี้ ยังคงให้การดูแล รักษา ป้องกัน พิ้นฟู และส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพ (Health problem)

พรณี บัญชรหัตถกิจ (2551 : 8) ได้กล่าวถึง การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจะต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวกและเกิดความยั่งยืน โดยไม่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นหรือความรับผิดชอบของผู้บริหารแต่เพียงฝ่ายเดียวเหมือนอย่างแต่ก่อน แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพนี้ต้องเริ่มตั้งแต่การกำหนดเป็นนโยบาย จัดทำแผนตามระเบียบปฏิบัติและโครงสร้าง ซึ่งผนวกเอาหลักการพื้นฐานของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไว้ในกิจกรรมปกติของโรงเรียน และให้ทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ นักเรียน ครู อาจารย์ นักการภารโรง ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน จนกระทั่งการประเมินผลงาน

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นการดำเนินการทั้งในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน หากโรงเรียนมีความต้องการและความพร้อมเพียงใด โรงเรียนสามารถดำเนินการป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพเด็กและเยาวชนในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการ และความมุ่งหวังของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้นำชุมชนในด้านการส่งเสริมเพื่อให้เด็กมีสุขภาพะซึ่งการเข้าสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้ จะต้องมีการจัดหลักสูตร การบริหารโครงการ การดูแลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ และสติปัญญา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน และชุมชน ให้ทุกคนมีศักยภาพหรือมีความสามารถในเรื่องต่อไปนี้ (พรณี บัญชรหัตถกิจ, 2551 : 8-9)

- 3.1 นำแนวคิดด้านส่งเสริมสุขภาพมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- 3.2 ดูแลเอาใจใส่สุขภาพของตนเองและมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของผู้อื่นในสังคม
- 3.3 สามารถตัดสินใจควบคุมสภาวะสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

แนวคิดการสร้างโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนานโยบาย ระเบียบ โครงสร้าง ซึ่งครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพในทุกเรื่องที่โรงเรียนและชุมชนร่วมกันดำเนินการและเน้นให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และทำความตกลงกันในเป้าหมายสำคัญด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียน แนวคิดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จะมองกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ผ่านมา ในงานอนามัยโรงเรียนมุ่งเน้นสุขภาพนักเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก แต่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้มองเป้าหมายแบบองค์รวม นอกจากนักเรียนแล้ว ยังขยายไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ได้แก่ ครู อาจารย์ นักการภารโรง บุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้จำหน่ายอาหาร เป็นต้น ตลอดจนครอบครัวและชุมชน เพราะถือว่าทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่มีความเชื่อมโยงกัน มีส่วนสร้างเสริมหรือบั่นทอนสุขภาพซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีผลต่อการเรียนรู้หรือสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของเด็กวัยเรียน

จากที่อธิบายมาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอสรุปแนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจัดเป็นแนวคิดระดับนานาชาติ นับเป็นแนวคิดที่กว้างขวางครอบคลุมในด้านสุขภาพ ครอบคลุมใน 3 ด้านคือ คุณภาพชีวิต (Quality of life), ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Educational achievement), เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพเกิดความประหยัด (Economic productivity) รวมไปถึงก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนานโยบาย ระเบียบ โครงสร้าง ซึ่งครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพในทุกเรื่องที่โรงเรียนและชุมชนร่วมกันดำเนินการและเน้นให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีผู้นำที่เข้มแข็ง และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และทำความเข้าใจ ตกลงกันในเป้าหมายสำคัญด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียน

4. คุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ องค์การอนามัยโลก ได้กำหนดคุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไว้ 6 ประการ คือ (WHO, 1996 อ้างในกรมอนามัย, 2543)

4.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาและสาธารณสุข ครู สหภาพครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพร่วมกับ 4.1.1 ครอบครัวและกลุ่มในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน 4.1.2 องค์กรที่ให้บริการในชุมชนที่เชื่อมโยงกับโรงเรียน

4.2 ใช้ความพยายามในการจัดให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและความปลอดภัยโดย 4.2.1 การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม 4.2.2 ปราศจากความทารุณโหดร้าย 4.2.3 มีบรรยากาศที่เอื้ออาทร เชื่อมกัน เครือข่ายกันและกัน 4.2.4 สนับสนุนความต้องการทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ 4.2.5 มีสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย

4.3 จัดให้มีการสอนสุขศึกษา โดยจัดหลักสูตรที่ช่วยปรับปรุงความรู้ความเข้าใจของนักเรียนในเรื่องสุขภาพอนามัยและสุขนิสัย ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีทางเลือกที่เหมาะสมด้านสุขภาพและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพไปจนตลอดชีวิต

4.4 จัดให้เข้าถึงบริการสุขภาพ การให้บริการนักเรียน ตลอดจนครูอาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การตรวจคัดกรอง การชันสูตร การวิเคราะห์ การเฝ้าระวังการเจริญเติบโตและการพัฒนาการตามวัย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การปฐมพยาบาล การให้บริการการรักษาตามกระบวนการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุดในโรงเรียน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของโรงเรียน

4.5 ดำเนินการตามนโยบายและข้อปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพในเรื่อง 4.5.1 นโยบายทั่วไปที่มุ่งให้กิจกรรมและทรัพยากรต่างๆ เป็นไปเพื่อส่งเสริมสุขภาพ 4.5.2 นโยบายให้การรักษาและการปฐมพยาบาลอย่างเสมอภาคเท่าเทียมแก่นักเรียนทุกคน 4.5.3 นโยบายหลักเลี่ยงการดื่มสุรา การสูบบุหรี่และสารเสพติด ตลอดจนความโหดร้ายทารุณ

4.6 ความพยายามในการปรับปรุงสุขภาพอนามัยของชุมชน โดย

4.6.1 มุ่งเน้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพชุมชน

4.6.2 ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

จากที่อธิบายมาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอสรุปคุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การดำเนินงานเชิงรุกที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวม โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนได้พัฒนาทั้งปัจจัยภายในบุคคล คือ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และจิตวิญญาณ และปัจจัยภายนอก คือ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศน์วิทยา หากทำให้ปัจจัยต่างๆ เกิดความสมดุล “สุขภาวะ” ก็จะตามมา กลุ่มเป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมิได้มุ่งเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาเท่านั้น แต่มุ่งเน้นทั้งคนที่มีสุขภาพดีและกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดปัญหา แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จัดเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาสุขภาพเด็กและเยาวชนที่ช่วยให้นักเรียน ครูอาจารย์ นักการภารโรง ตลอดจนทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งครอบครัวและชุมชนสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาวะ ดังนั้นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพควรเน้นกระบวนการพัฒนาปัญหานี้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำงานเป็นเชิงภาพรวม มีการทำงานเชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการดำเนินงานแบบองค์รวม อันได้แก่ การพัฒนาปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อสุขภาพ และการจัดบริการสุขภาพ ทั้งนี้ต้องกำหนดให้มโนนโยบายและข้อปฏิบัติที่ชัดเจนในโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจะยืดหยุ่นไปตามสภาพแวดล้อม โดยอาศัยกลวิธีจูงใจให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

บทสรุป

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพหลังวิกฤติการโควิด-19 หมายถึง หมายถึง สถานศึกษาที่ใช้กระบวนการพัฒนาขีดความสามารถให้นักเรียน ครูอาจารย์ ครอบครัวและชุมชน โดยพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้ทุกคนในโรงเรียนมีสภาวะสุขภาพที่แข็งแรงทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตวิญญาณและสติปัญญา เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ การทำงานและการเป็นที่ยู่ออาศัยเสมือนบ้าน และส่งเสริมสุขภาพไปถึงชุมชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนนั่นเอง ส่งผลก่อให้เกิดประโยชน์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้ว่า เมื่อมีการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ คือ เกิดการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวม สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ส่งเสริมปลูกฝังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ครอบครัว และสมาชิกในชุมชน เกิดความสัมพันธ์ทั้งภายในร่างกายและภายนอกร่างกายให้เกิดความสมดุลย์ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม และคุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การดำเนินงานเชิงรุกที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวม โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนได้พัฒนาทั้งปัจจัยภายในบุคคล คือ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และจิตวิญญาณ และปัจจัยภายนอก คือ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศน์วิทยา หากทำให้ปัจจัยต่างๆ เกิดความสมดุล “สุขภาวะ” ก็จะตามมา กลุ่มเป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมิได้มุ่งเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาเท่านั้น แต่มุ่งเน้นทั้งคนที่มีสุขภาพดีและกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดปัญหา แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จัดเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาสุขภาพเด็กและเยาวชนที่ช่วยให้นักเรียน ครูอาจารย์ นักการ

การโรงเรียน ตลอดจนทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งครอบครัวและชุมชนสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ ดังนั้นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพควรเน้นกระบวนการพัฒนาปัญหาเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำงานเป็นเชิงภาพรวม มีการทำงานเชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการดำเนินงานแบบองค์รวม อันได้แก่ การพัฒนาปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อสุขภาพ และการจัดบริการสุขภาพ ทั้งนี้ต้องกำหนดให้มีนโยบายและข้อปฏิบัติที่ชัดเจนในโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจะยืดหยุ่นไปตามสภาพแวดล้อม โดยอาศัยกลวิธีจูงใจให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

รายการอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2544). **ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา.
- กรมอนามัย (2542). **กฎบัตรออตตาวาเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ (OTTAWA CHARTER FOR HEALTH PROMOTION)**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2566 จาก <http://doh.hpc.go.th>.
- กรมอนามัย. (2543). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และพัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์. (2540). **การส่งเสริมสุขภาพและการดำเนินงานของชุมชนเพื่อสุขภาพ**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสุศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 8 ปฏิรูปการสุศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทย. 6-9 พฤษภาคม.
- พรณี บัญชรหัตถกิจ. (2551). **โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2564). **การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2566 <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact>
- รุจิราถ อรรถสิษฐ์. (2544). **สถานภาพและบทบาทการส่งเสริมสุขภาพของภาคประชาชน**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). **Thai health Watch 2020 จัปตาทิศทางสุขภาพคนไทย ปี 2563**. กรุงเทพฯ : ศูนย์เรียนรู้สุภาวะและแผนงานสนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีสร้างเสริมสุขภาพ สำนักพัฒนาภาคีสัมพันธ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). **คู่มือและเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2563). **มาตรฐานการศึกษาในวิกฤตการณ์โควิด-**

19. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

Green & Kreuter. (1991). **Health promotion planning.** Mayfield Publishing Co., Mountain View, 2-20.

World Health Organization. (1996). **Global school health initiative.** Retrieved June 12, 2022, from https://www.who.int/school_youth_health/gshi/en/